

Nr 279.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående disposition av Skytteanska skolbostället Tärnafors nr 1; given Stockholms slott den 23 april 1917.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen medgiva,

att Skytteanska skolbostället Tärnafors nr 1 i Tärna socken av Västerbottens län må utläggas till kronoöverloppsmark och under sådan natur behandlas vid den Kungl. Maj:ts befallningshavande åliggande prövningen av avvitringen i nämnda socken.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Hammarström anförde:

Disposition
av Skyttean-
ska skolbo-
stället Tärna-
fors nr 1.

Genom beslut den 4 juli 1913 medgav Kungl. Maj:t, bland annat, att det läraren vid Skytteanska skolan i Tärna församling O. P. Pettersson på lön anslagna skolhemmet Tärnafors, som förut under 10 års tid varit utarrenderat för en årlig arrendesumma av 75 kronor, finge utarrenderas för en tid av ytterligare 3 år, räknade från den 14 mars 1913; och anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län på samma gång att i god tid före de tre årens slut inkomma till Kungl. Maj:t med utredning och förslag angående den framtida dispositionen av ifrågavarande hemman.

Med anledning härav hemställde befallningshavanden i skrivelse den 14 juli 1915, att Kungl. Maj:t tacktes besluta, att ifrågavarande hemman

nr 1 Tärnafors i Tärna socken skulle från och med den 14 mars 1916 upphöra att vara på lön anslaget åt läraren vid Skytteanska skolan samt i stället efter verkställd lämplig uppdelning upplåtas åt enskilda. Då emellertid enligt befallningshavandens mening ett dylikt upplåtande icke torde lämpligen böra verkställas, förrän hemmanet blivit till sina områden definitivt bestämt genom avvittringens avslutande och fastställande, hemställde befallningshavanden därjämte, att i avvaktan därpå hemmanet måtte fortfarande från den 14 mars 1916 tills vidare få utarrenderas på de för kronan förmånligaste villkor, som kunde betingas, samt att under tiden förslaget måtte uppgöras till hemmanets uppdelning i lämpliga egnahemslägenheter.

Sedermera har befallningshavanden i skrivelse den 3 mars 1917, till vilken jag senare skall återkomma, i viss mån frångått detta förslag och i stället ifrågasatt, att hemmanet vid den pågående avvittringen måtte utläggas till överlopsmark.

Innan jag närmare redogör för detta ärende, tillåter jag mig erinra om den ovannämnda s. k. Skytteanska skolans tillkomst och förläggning samt om hemmanet Tärnafors upplåtande såsom boställe åt läraren vid nämnda skola.

Enligt den av biskopen O. Bergqvist verkställda förberedande utredning rörande lappskoleväsendets uppkomst och utveckling, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1913 års riksdag angående ökning av förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk (propositionen nr 97), vidtogs den första åtgärden för beredande av undervisning åt personer av lappsk härkomst av konung Gustaf II Adolf, som år 1619 lät i Piteå inrätta en skola, egentligen avsedd för lappgossar, som skulle utbildas till präster. År 1631 flyttades denna skola till Lycksele. Till dess underhåll skänkte riksrådet Johan Skytte dels av egna, dels av insamlade medel 5,000 daler silvermynt, vilka medel överlämnades till regeringen, som i stället åtog sig skolans framtida underhåll. Skolan, vilken sålunda är att betrakta som en donationsskola, har sedermera alltjämt benämnts den Skytteanska lappskolan.

I Lycksele var skolan stationerad från år 1631 ända till år 1865.

Skolan syntes då icke längre vara så belägen, att den motsvarade sitt ändamål. Sedan domkapitlet i Härnösand på därom av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag inkommit med förslag om skolans förläggande till annan tjänligare ort, medgav Kungl. Maj:t den 13 september 1865, att sagda skola finge förflyttas från Lycksele och förläggas till Tärnafors nybygge i Tärna kapellförsamling, med iakttagande, bland annat, att skolan fortfarande som dittills skulle vara en undervisningsanstalt för

barn av lappallmogen i Umeå lappmark, varjämte Kungl. Maj:t för verkställandet av flyttningen anvisade från det å riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk till inköp av Tärnafors nybygge 4,000 riksdaler, till uppförande av skolhus därstädes 2,104 riksdaler och till flyttning av skolans inventarier och möbler m. m. 396 riksdaler, eller tillsammans 6,500 riksdaler. Därjämte förordnade Kungl. Maj:t, att det ditintills upplåtna skolbostället inom Lycksele socken skulle för statsverkets räkning försäljas och köpeskilligen avlämnas till riksgäldskontoret.

Sedan skolan en tid pågått i Tärnafors, visade sig detta ställe på grund av sitt avskilda läge icke fullt lämpligt för densamma, varför vederbörande folkskolinspektör väckte fråga om skolans förflyttning till Björkfors by. Efter det skolbyggnaden i Tärnafors den 2 maj 1892 genom vådeld nedbrunnit och utredning rörande skolans förflyttning blivit verkställd, föreslog Kungl. Maj:t 1895 års riksdag (proposition nr 38) att, med godkännande av skolans förflyttning till lämplig plats i närheten av Tärna församlings kyrka, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande å samma plats av ett folkskolehus jämte ett barnhem och ett uthus anvisa ett belopp av 15,500 kronor, med villkor att byggnadernas uppförande ombesörjdes av Tärna församling och att övriga kostnader därför bestredes av församlingen, varemot byggnadernas framtida underhåll övertoges av staten, samt under förutsättning bland annat, att ifrågavarande skola mottoge såsom lärjungar dels i främsta rummet barn av lappiska föräldrar på samma villkor som dittills, dels ock församlingens övriga barn till det antal, som där lämpligen kunde undervisas jämte lappbefolkningens barn.

Denna framställning bifölls av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 31 maj 1895 meddelade föreskrift om skolans förflyttning. I sammanhang därmed anbefalldes domkapitlet att vid dåvarande lärarens avgång från tjänsten därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då ville till prövning företaga frågan om ny reglering av de med tjänsten förenade avlöningsförmåner.

Efter nämnda förflyttning blev skolhemmanet Tärnafors, som var beläget på 5,5 kilometers avstånd från den nya skolan i närheten av Tärna kyrka, enligt lärarens uppgift icke mera till någon fördel för honom utan åsamkade honom en förlust av omkring 200 kronor årligen. Med anledning härav medgav Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 21 februari 1902, att hemmanet finge utarrenderas för en tid av 10 år och på villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet godkändes. Efter utgången av denna arrendetid blev, såsom jag förut nämnt,

hemmanet jämlikt nådigt brev den 4 juli 1913 utarrenderat för en tid av 3 år, räknat från den 14 mars 1913.

Ytterligare torde jag böra erinra därom, att Kungl. Maj:t i förenämnda proposition, nr 97, den 21 februari 1913 föreslog riksdagen icke blott att bevilja viss ökning av förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk utan ock att uppdelat detta anslag i två, ett för kyrkliga ändamål och ett för folkbildningsändamål. Vid detta ärendes föredragning inför Kungl. Maj:t framlade dåvarande departementschefen, enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, förslag rörande lappskoleväsendets omorganisation och yttrade därvid, bland annat, att lappskolborden enligt sagda förslag skulle framdeles försäljas, i den mån de vid dåvarande tjänstinnehavares avgång bleve disponibla. Något beslut i sådan riktning syntes dock icke böra fattas, innan fullständig utredning föreläge om dessa hemmans värde m. m. Det borde därför enligt departementschefens mening uppdragas åt vederbörande myndigheter att föranstalta om sådan utredning, på grund varav framställning till riksdagen i ämnet sedermera borde göras.

Vidare tillkännagav departementschefen, att han hade för avsikt att, därest omförmälda anslagsökning beviljades, för Kungl. Maj:t till prövning framlägga ett enligt förberörda huvudgrunder utarbetat förslag till nytt reglemente för lappmarks ecklesiastikverk, i vad detsamma avsåge folkundervisningen.

Riksdagen biföll den nämnda framställningen, och den 12 september 1913 utfärdades nådig kungörelse angående ändrad lydelse av vissa delar av reglementet för lappmarks ecklesiastikverk den 31 januari 1896.

Jag återgår nu till Kungl. Maj:ts befallningshavandes förberörda hemställan av den 14 juli 1915 angående dispositionen av skolhemmanet Tärnafors. Till stöd för denna hemställan har befallningshavanden anfört bland annat:

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.
D. 14/7 1915.

Det torde icke vara lämpligt att fortfarande anslå ifrågavarande hemman på lön åt läraren vid Skytteanska skolan, och då den dåvarande läraren begärt avsked från sin tjänst från och med utgången av år 1915 samt Kungl. Maj:t genom nådiga brevet den 31 maj 1895 förklarar sig skola vid dåvarande lärarens avgång taga frågan om ny reglering av de med tjänsten förenade löneförmåner under prövning, syntes icke något hinder möta att för annat ändamål disponera ifrågavarande hemman.

Den av Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 18 november 1892 anbefallda avvittring inom Tärna socken hade visserligen icke avslutats, så att hemmanets område blivit definitivt fastställt, men enligt det dittills upprättade förslaget skulle hemmanet Tärnafors nr 1 åsättas ett skattetal av $19\frac{1}{64}$ mantal och tilldelas ett område av 643,228 hektar, varav 1,131 hektar åker och 126,341 hektar äng och odlingsmark, 237,236 hektar skogsmark samt 278,52 hektar impediment.

Med hänsyn till såväl hemmanets belägenhet i närheten av Tärna kyrka som ock därtill, att den odlingsmark, som enligt förslaget vore avsedd att tilldelas hemmanet, vore av stor omfattning och av god beskaffenhet, torde detsamma efter verkställd ägostyckning ganska väl lämpa sig för bildande av egna hem, såväl jordbrukslägenheter som bostadslägenheter.

Under den utredning, som för närvarande påginge för att kunna bereda icke allenast de nomadiserande lapparna utan även fattiga, icke renägande lappar bättre existensvillkor, hade det visat sig önskligt att kunna förflytta åtskilliga inbysingar, som slagit sig ned och verkställt mindre odlingar å enstaka, avlägsna ställen, vilka dels vore otjänliga för jordbruk och dels vore så belägna, att en bosättning å dem vore till hinder för renskötseln särskilt under renarnes kalvningstid. Genom att dylika nybyggare bereddades lämpligare områden för egna hem å hemmanet Tärnafors, skulle dessa vinna bättre möjligheter för sitt jordbruk och därigenom bättre existensvillkor på samma gång som lapparna befriades från den störande inverkan på renskötseln, som enstaka, i fjälldalarna belägna och såsom jordbrukslägenheter mindre lämpliga lägenheter åstadkomme.

Möjligheten att kunna bereda ålderstigna, fattiga lappar, som övergivit renskötseln, en något dragligare tillvaro under deras ålderdom torde även kunna förverkligas genom att åt dessa lappar upplåta mindre lägenheter å ifrågavarande hemman, varigenom desamma skulle kunna något bättre livnära sig på avkastning av jordbruk jämte fiske uti den intill hemmanet belägna fiskrika Gäutasjön.

Vid befallningshavandens skrivelse var fogat ett i ärendet från vederbörande lappfogde infortrat yttrande, vari framhållas vissa synpunkter, som både för renskötselns befrämjande och de eventuella nya lägenhetsinnehavarnas bästa borde vinna beaktande vid områdenas upplåtande åt enskilda.

På grund av remisser hava underdåniga utlåtanden i ärendet avgivits den 1 september 1915 av domkapitlet i Luleå, som hört vederbörande folkskolinspektör, den 8 oktober 1915 av folkskolöverstyrelsen och den 24 januari 1916 av statskontoret.

Domkapitlet.
Folkskol-
överstyrelsen.

Folkskolinspektören har hemställt om beslut av Kungl. Maj:st, att skolhemmanet i Tärna efter den dåvarande lärarens avgång icke vidare skulle ingå i lärarens vid Skytteanska skolan löneförmåner. Domkapitlet har biträtt befallningshavandens förslag, och folkskolöverstyrelsen har hemställt om Kungl. Maj:ts beslut, att ifrågavarande hemman skulle från och med den 14 mars 1916 upphöra att vara på lön anslaget åt läraren vid Skytteanska skolan samt i stället efter verkställd lämplig uppdelning upplåtas åt enskilda.

Statskon-
toret.

Statskontoret har i ämnet yttrat bland annat:

I likhet med folkskolöverstyrelsen tillstyrkte statskontoret, att ifrågavarande hemman från och med den 14 mars 1916 finge upphöra att vara på lön anslaget åt läraren vid Skytteanska skolan.

Tillika instämde statskontoret i Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Västerbottens

län hemställan, att, i avvaktan på att hemmanet bleve till sitt område definitivt bestämt genom avvitringsens avslutande och fastställande, detsamma finge fortfarande från nyssnämnda dag tills vidare utarrenderas på de för kronan förmånligaste villkor, som kunde betingas; börande arrendesumman uppdebiteras såsom inkomst för anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål.

Vad däremot den framtida dispositionen av hemmanet beträffade, funne statskontoret, att då detsamma vore inköpt för medel, som genom nådigt brev den 13 september 1865 anvisats från anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, det icke torde, utan riksdagens hörande, kunna disponeras för andra än med nämnda anslag avsedda ändamål. Skulle således Kungl. Maj:ts befallningshavandes förslag om hemmanets upplåtande åt enskilda befinnas förtjäna beaktande, torde Kungl. Maj:t vilja i ärendet göra framställning till riksdagen.

Den 4 februari 1916 förordnade Kungl. Maj:t, att merberörda hemman skulle från och med den 14 mars 1916 upphöra att vara på lön anslaget åt läraren vid Skytteanska skolan, och föreskrev, att hemmanet skulle utarrenderas för en tid av ytterligare 3 år, räknat från den 14 mars 1916, och på de villkor, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlet godkändes, samt att arrendeavgiften för hemmanet skulle uppdebiteras såsom inkomst för anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål. I sammanhang därmed anbefalldes Kungl. Maj:t kammarkollegium att avgiva underdånigt utlåtande beträffande den framtida dispositionen av ifrågavarande hemman.

Såsom förut nämnts, hade den lärare vid Skytteanska skolan, åt vilken merberörda hemman varit anslaget såsom boställe, begärt avsked från sin tjänst från och med utgången av år 1915. Sedan sådant avsked blivit honom i vederbörlig ordning beviljat och domkapitlet därom gjort anmälan hos Kungl. Maj:t, företog Kungl. Maj:t den 5 maj 1916 frågan om ny reglering av de med tjänsten förenade avlöningsförmåner och förordnade därvid, bland annat, att avlöningen åt läraren vid Skytteanska skolan skulle från och med år 1916 fortfarande tills vidare, intill dess ändrade bestämmelser kunde hava blivit av Kungl. Maj:t meddelade rörande skolväsendet i lappmarks församlingar med icke finsktalande befolkning, helt utgå från anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål.

Till åttlydnad av förenämnda befallning har nu kammarkollegium, med överlämnande av dels från kollegii vederbörande arkivkontor infordrat yttrande i ämnet, dels en Kungl. Maj:ts befallningshavandes i länet med skrivelse den 3 mars 1917 till kollegium inlämnad avskrift av befallningshavandens samma dag avgivna underdåniga utlåtande i anledning av en utav August Vilhelm Nilsson gjord underdånig ansökning att få förvärva viss del av ifrågavarande hemman, den 20 mars 1917 avgivit utlåtande i ärendet.

Arkivkontoret har, bland annat, anfört följande:

Kommers-
kollegiets
arkivkontor.

Ifrågavarande skolbord funnes i nu gällande jordebok för Tärna socken redovisat under titel »kronoegendomar under allmän disposition, boställen» såsom Tärnafors nr 1, en lägenhet, med anteckning att den utgjorde Skytteanska skolbostället.

Sedan genom kungl. brev den 18 november 1892 medgivits, att allmänna avvittningen i lappmarken finge utsträckas till trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län, igångsattes under juli 1896 avvittningsförrättning såväl i Stensele socken till den del, densamma är belägen ovanför nämnda gräns, som i Tärna socken, därvid sagda sockendel och socken behandlades såsom ett avvittningslag. Avvittningsförslag rörande detta avvittningslag inkom till Konungens befallningshavande den 21 januari 1916. På sätt Konungens befallningshavande i sitt föreliggande underdåniga utlåtande meddelat, skulle enligt berörda förslag skolbordet i fråga äsättas ett skattetal av $\frac{19}{64}$ mantal och tilldelas ett område om 643,228 hektar, därav 1,131 hektar åker, 126,341 hektar äng och odlingsmark, 237,236 hektar skogsmark samt 278,52 hektar impediment. Omförmälda förslag hade dock ännu icke hos Konungens befallningshavande kunnat bliva föremål för slutlig behandling. Emellertid hade kammaradvokatfiskalsämbetet, som på grund av nådigt bemyndigande verkställt granskning av de samma avvittning berörande kartor och handlingar, i underdånig skrivelse den 3 april 1916 anmält, att förutom vissa andra felaktigheter av betänklig art, som begåtts vid utförandet av berörda avvittningsarbete, därvid i mera begränsad omfattning än som ske bort verkställts ägoutbyten i syfte att undvika bibehållande utanför hemmanens och nybyggenas egentliga tilldelningsområden av de hemmanen och nybyggena tillhöriga ströängar.

Redan innan nämnda anmälan inkom till Kungl. Maj:t, hade Kungl. Maj:t med föranledande av likartad anmälan, som av advokatfiskalsämbetet gjorts beträffande upprättade avvittningsförslag rörande Sorsele och Dorotea socknar, vidtagit vissa åtgärder till vinnande av utredning, bland annat, om lämpligaste sättet, för att kronan skulle kunna bekomma sådana ströängar, som nu nämnts, utan att sagda avvittningsförrättningar därför behövde undanröjas.

Därefter föreslog Kungl. Maj:t i nådig proposition den 7 april 1916 riksdagen, bland annat, att

1:o) för sin del medgiva, att Kungl. Maj:t finge, innan författningen prövning ägde rum av de föreliggande förslagen till avvittning inom Sorsele och Dorotea socknar, med vederbörande rättsägare träffa sådana föreningar om förslagens godkännande, som lämnade utsikt till avvittningens avslutande inom en snar framtid, under förutsättning dock att i blivande avvittningsutslag infördes förbehåll för hemmansägare och nybyggare att, i den mån genom tilläggsavvittning bestämdes, till kronan avstå dels, mot ersättning, slätterängar utanför hemmanens eller nybyggenas egentliga ägoområden, dels ock, utan anspråk på ersättning, mark, som under beteckning av impediment tillagts hemman eller nybygge;

2:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i händelse vidare utredning rörande avvittningen i Vilhelmina och Stensele-Tärna avvittningslag skulle giva vid handen, att därvid icke förekomme på kronans rätt inverkan, väsentliga felaktigheter av annan art än de, som anmärkts under granskningen av avvittningsförslagen rörande Sorsele och Dorotea avvittningslag, med vederbörande rättägare i förstnämnda båda avvittningslag träffa sådana föreningar, som i föregående punkt omförmäls, under den i samma punkt angivna förutsättning beträffande tilläggsavvittnings genomförande.

Genom den nådiga propositionen inhämtades tillika riksdagens yttrande över ett

bilagt förslag till kungörelse angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark.

I underdånig skrivelse den 7 juni 1916 anmälde riksdagen, bland annat, att riksdagen lämnat såväl det i punkten 1:o av den nädiga propositionen avsedda medgivande som ock det bemyndigande, som omhandlas i punkten 2:o av samma proposition, samt att vidkommande förenämnda förslag till kungörelse riksdagen icke hade något att däremot erinra i vidare mån än som framginge av vissa i riksdagens skrivelse gjorda uttalanden.

Någon kungörelse i berörda ämne hade ännu icke av Kungl. Maj:t utfärdats. Emellertid torde det på grund av vad under förarbetena förekommit kunna antagas, att den avsedda nädiga kungörelsen komme att innehålla föreskrift om ströängsfrågans lösning beträffande nu nämnda avvittringslag genom en särskild tilläggsavvittring och om denna förrättnings förbindande med den allmänna avvittringen. Tillika torde genom samma kungörelse komma att stadgas, att då laga kraftägande utslag rörande den allmänna avvittringen föreläge, skulle beträffande varje inom avvittringslagen belägen fastighet, som fått sig tillagda en eller flera ströängar, så snart ske kunde, genom särskild avvittringsnämnd undersökas, huruvida och på vad sätt lämpligen kunde företagas odling, som med beräkning av viss årlig höskörd för varje hektar odlad jord kunde i avkastning lämna samma myckenhet hö, som vid allmänna avvittringen beräknats kunna skördas å nämnda ängar. Sagda nämnd torde komma att bestå av en lantmätare, en jordbrukskonsulent eller annan person med jämförlig utbildning samt en inom Västerbottens läns lappmark bofast, jordbrukskunnig person.

Vad vidkomme själva frågan om förevarande hemmans framtida disposition torde, därest hemmanet skulle, på sätt förut avsetts, försäljas, någon försäljning icke kunna äga rum, förr än hemmanets ägovälde blivit definitivt bestämt genom sådan tilläggsavvittring, som ovan nämnts, samt denna avvittring vunnit laga kraft.

Nu hade emellertid Konungens befallningshavande efter därom av vederbörande lappfogde väckt fråga föreslagit, att hemmanet skulle efter verkställd ägostyckning i mindre lotter upplåtas till brukande åt innehavare av i lappmarken ovan odlingsgränsen befintliga, utan tillstånd anlagda lägenheter (s. k. inhysingar) och åt ålderstigna fattiga lappar. Vad till stöd för berörda förslag anförts syntes förtjäna synnerligt beaktande och utgöra fullgiltigt skäl för bifall till förslaget. I så fall torde arrendetiden böra bestämmas till högst trettio år, med rätt för brukaren att, därest han vid arrendetidens utgång funnes hava väl brukat den upplåtna marken och anmärkning ej heller eljest mot honom förekomme, få för egen eller sin hustrus och sina barns räkning arrendetiden förlängd med högst trettio år. Första arrendeupplåtelsen torde böra föregås av en förrättning för uppgörande av förslag såväl till hemmanets uppdelning i lämpliga arrendelotter som ock till de närmare arrendevillkoren i avseende å nybyggnads- och andra skyldigheter ävensom till den arrendeavgift, emot vilken varje lott kunde anses skäligen böra upplåtas. Åt Konungens befallningshavande torde böra uppdragas att bestämma omfattningen av arrendelotterna, fastställa arrendevillkoren och antaga arrendatorer. De inflytande arrendeavgifterna torde böra uppdebiteras såsom inkomst för anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål.

Med hänsyn därtill att de personer, som — enligt vad förut nämnts — torde komma att verkställa tilläggsavvittringen å ifrågavarande hemman, givetvis måste komma att besitta just de kvalifikationer, som erfordrades för utförande av den förrättning med uppdelande av hemmanet i arrendelotter m. m., som nyss angivits, syn-

tes denna förrättning lämpligen böra av dem verkställas och företagas i samband med tilläggsavvittringen, helst som därigenom proceduren för arrendeupplåtelsen skulle kunna väsentligen påskyndas och tillika lämna det bästa resultatet. För att så skulle kunna ske och då, på sätt statskontoret i sitt underdåniga utlåtande i ärendet framhållit, frågan om den sålunda avsedda dispositionen av hemmanet vore av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning, torde nådig proposition i ärendet böra avlåtas redan till 1917 års riksdag.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.
D. 3/3 1917.

Det av Kungl. Maj:ts befallningshavande i annat ärende avgivna utlåtandet, som dock på det närmaste berör den föreliggande frågan, är av följande lydelse:

Genom domänstyrelsens resolution den 24 oktober 1916 satt i tillfälle att avgiva yttrande över en av August Wilhelm Nilsson gjord underdånig ansökning att få förvärva en del av hemmanet Tärnafors i Tärna socken, finge Kungl. Maj:ts befallningshavande, som i ärendet hört lappfogden i länet, i underdånighet anföra följande:

Enligt vad sökanden uppgåve, hade han genom ett villkorligt köp förvärvat åbo-rätten till en del av krononybygget Laxnäs i nämnda socken, vilken fastighet i förslag till allmän avvittring av ifrågavarande trakter betecknats med litt. Ad. Laxnäs nr 2, $\frac{1}{16}$ mantal. Enär en del av denna fastighets område ansetts erforderligt för tillgodoseende av nomadlapparnas behov av flyttningssväg, hade under avvitringsberedningen efter förhandlingar med innehavaren av sagda fastighet — efter vad som kunde antagas sökanden Nilssons fångesman, vilken alljämt syntes hava stått såsom innehavare av fastigheten — denne förklarat sig beredd att för en köpesumma av 3,000 kronor avstå fastigheten till kronan. Detta erbjudande gällde från innehavarens sida till den 1 juli 1917. — Sökanden Nilsson, som i följd härav förlorat utsikten att kunna få bebo och bruka den av honom förvärvade fastigheten, hade i sin förevarande ansökning anhållit att i stället antingen få köpa en del av det i närheten därav belägna skolhemmanet Tärnafors eller ock få förvärva en del av detta hemman i utbyte mot den del, han tidigare innehaft av Laxnäs.

Enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes förmenande erbjöde sig här ett gynnsamt tillfälle att ordna de ovan berörda förhållandena på ett såväl för det allmänna som den enskilde förmånligt sätt. Den av sökanden Nilsson framställda begäran, såvitt den avsåge jordbyte mellan Laxnäs nr 2 litt. Ad. samt hemmanet Tärnafors, vilken begäran vore att förorda framför Nilssons anhållan att få inköpa viss del av detta hemman, syntes mycket väl kunna vinna tillmötesgående, detta så mycket hellre som kronan genom bytet undginge den särskilda kostnad, som eljest bleve förbunden med ett inköp för renskötselns behov av nämnda del av Laxnäs. Bytet torde kunna verkställas med stöd av lagen den 5 juni 1909 angående marks avstående för nomadlapparnas behov vid avvittring ovan odlingsgräusen. — Kungl. Maj:ts befallningshavande ansåge sig böra i detta sammanhang påpeka, att i den händelse förhållandena därtill gäve anledning, i samband med denna jordbytesförrättning kunde tagas under övervägande, huruvida det med bytet avsedda syftet kunde med större fördel vinnas genom en ifrågasatt ändrad skiftesläggning av de ägotter av Laxnäs, som berördes av frågan om bevarandet av flyttningssvägen för renarna. Först på detta stadium torde ock kunna prövas den av lappfogden framhållna frågan, vilken del av Tärnafors hemman som med minsta olägenhet för renskötseln kunde komma i fråga såsom vederlag vid det påtänkta jordbytet.

I fråga om dispositionen av Tärnafors skolhem hade Kungl. Maj:ts befallningshavande avgivit ett underdånigt utlåtande den 14 juli 1915 och därvid, under erinran att hemmanet vore föremål för avvitrting, som ännu ej avslutats, föreslagit, att hemmanet skulle uppdelas i lämpliga egnahemslägenheter, som sedermera kunde upplåtas åt vissa enskilda. Till följd av de i det föregående omförmälda ävensom andra sedermera inträdda förhållanden ansåge sig Kungl. Maj:ts befallningshavande böra i viss mån frångå sitt nämnda förslag samt i stället ifrågasätta, att hemmanet vid den pågående avvitrtingen utlades till överloppsmark. En dylik anordning skulle, på samma gång den möjliggjorde det nu ifrågasatta bytet, bereda utväg att framdeles å de områden, som ej behöfve gå i vederlag för berörda del av Laxnäs, åstadkomma de upplåtelser, som kunde finnas lämpliga åt lappar eller andra, och genom hemmanets överförande till överloppsmark skulle man undgå de olägenheter, som i händelse av avvitrtingens fastställelse enligt det nu uppgjorda förslaget skulle uppstå genom den mängd ströängar, vilka enligt samma förslag tilldelats detta liksom andra hemman i socknen. Med hemmanets utläggande till överloppsmark införlivades nämligen ströängarna med den omgivande kronomarken. Nämnda och andra skäl talade även för önskvärdheten av att förordnandet om hemmanets utläggande till överloppsmark gäves med det snaraste, så att frågan om förenämnda jordbyte kunde regleras i samband med den pågående avvitrtingen. De ändringar i avvitrtingsförslaget, som skulle erfordras, i händelse hemmanet förklarades för överloppsmark, avsåge allenast hemmanets andel uti den vid avvitrtingen ifrågasatta allmänningen, vilken skulle undergå viss minskning, motsvarande denna andels storlek, och genomförandet av denna ändring torde, enligt vad Kungl. Maj:ts befallningshavande erfarit, icke stöta på några särskilda svårigheter.

Under erinran att frågan om utbytet av här omförmälda del av Laxnäs mot viss del av Tärnafors hemman torde böra tagas i överbägande oavsett Nilssons förevarande framställning därom och att det kunde anses ingå i Kungl. Maj:ts befallningshavandes befogenhet att i alla händelser föranstalta om nödiga åtgärder i sådant syfte, ansåge sig likväl Kungl. Maj:ts befallningshavande av hänsyn till det sammanhang, de olika frågorna ägde med varandra, böra för vidare åtgärd i fråga om avvitrtingen i socknen i hithörande del avvakta Kungl. Maj:ts beslut rörande hemmanets eventuella förklarande för överloppsmark. Kungl. Maj:ts befallningshavande tilläte sig alltså i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes, efter inhämtande av riksdagens samtycke, förklara, att skolhemmanet Tärnafors skulle utläggas till kronoöverloppsmark och under sådan natur behandlas vid den Kungl. Maj:ts befallningshavande åliggande prövningen av avvitrtingen i socknen.

Då avkastningen av hemmanet hittills tillgodoförts det under benämningen lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, i riksstaten uppförda förslagsanslag, skulle i händelse av hemmanets överförande till överloppsmark fråga kunna tänkas uppstå om höjning av sagda anslags belopp. Med hänsyn till avkastningens obetydlighet — hemmanet hade under en följd av år vid utarrenderingen betingat en arrendesumma av allenast 75 kronor — syntes emellertid någon förändring av anslagets belopp under inga förhållanden kunna påkallas av den föreslagna åtgärden.

Kammarkollegium har instämt i vad Kungl. Maj:ts befallningshavande uti sistnämnda utlåtande anfört och hemställt.

Departementschefen.

Såsom i det föregående nämnts, är hemmanet Tärnafors icke längre anslaget på lön åt läraren vid Skytteanska skolan, utan utgå sagde lärares avlöningsförmåner numera helt och hållet från anslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål. Under sådana omständigheter föreligger intet hinder att nu disponera hemmanet på sätt, som ur andra synpunkter kan befinnas lämpligt.

I sin senaste skrivelse den 3 mars 1917 har Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagit, att hemmanet skulle utläggas till överloppsmark, och kammarkollegium har instämt i detta förslag. Då en sådan anordning utan tvivel skulle i flera avseenden och särskilt med hänsyn till renskötselns behov vara önskvärd, biträder jag detta förslag. Men enär hemmanet inköpts för statsmedel, bör tydligen riksdagens medgivande inhämtas till en sådan disposition av hemmanet som den nu föreslagna. Ett dylikt medgivande medför, att lappmarks ecklesiastikverk går förlustigt den avkastning av hemmanet, som annars skulle tillfallit detsamma. Denna förlust är emellertid, såsom befallningshavanden anmärkt, så obetydlig, att någon ökning av anslaget till ecklesiastikverket icke till följd därav behöver ifrågasättas.

I överensstämmelse med vad nu anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att Skytteanska skolbostället Tärnafors nr 1 i Tärna socken av Västerbottens län må utläggas till kronoöverloppsmark och under sådan natur behandlas vid den Kungl. Maj:ts befallningshavande åliggande prövningen av avvitringen i nämnda socken.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Florén.
